

NINA ŠAVLI

Bog v pravljici

Teološke teme v zgodbah iz Narnije

Zgodbe iz Narnije obsegajo sedem knjig in sodijo med klasična literarna dela za otroke. Irski pisatelj Clive Staples Lewis (1898-1961) jih je napisal in objavljajal med leti 1950 in 1956. Zgodbe so prevedene v 41 jezikov, v svetu je bilo prodanih 100 milijonov izvodov knjig, doživele pa so tudi več filmskih, radijskih in gledaliških upodobitev. Še danes po vsem svetu navdušujejo mlajše, pa tudi starejše bralce. Razlog za to je mogoče iskati tudi v teološkem ozadju zgodb, ki bralca privlači in mu na nevsiljiv način ob branju odpira še druge dimenzije. Lewis kot globok vernik, anglikanski apologet, mislec, filozof in praktični kristjan je v vsem, kar je napisal, pustil to, kar je živel. Tako je tudi v svojem domišljijem svetu Zgodb iz Narnije črpal iz krščanskega sporočila in ga prenašal bralcem v podobi pravljice.

PISATELJ IN VERNIK

Lewis je bil profesor na katedri za angleški jezik in literaturo na Oxfordu in kasneje na Cambridgeu. V času dela na univerzi je začel tudi s svojim pisateljskim delom. Njegovo prvo pomembnejše literarno delo je *The Pilgrim's Regress* (1933), v katerem opisuje svoje duhovno potovanje h krščanski veri (Martin 2003). Ostala Lewisova literarna dela se ne dotikajo le religioznih tem, ampak tudi njegovega akademskega dela, veliko pa je še romanov. Med pomembnejšimi deli velja omeniti *The Allegory of Love* (1936), v katerem je pisatelj predstavil zgodovino ljubezenske poezije od srednjega veka do Shakespearjevega časa. *Out of the Silent Planet* (1938) je bil Lewisov prvi

znanstvenofantastični roman, s katerim je začel pisati svojo trilogijo, t. i. *Space trilogy* (Wikipedia 2007, C. S. Lewis).

V slovenščino so prevedene naslednje njegove knjige: o njegovem osebnem doživljanju krščanstva govori *Mere Christianity* (v prevodu Zakaj Bog), knjiga *Odprava človeka* ali *Razmišljanje o izobraževanju* s posebnim poudarkom na poučevanju angleščine na višjih stopnjah šolanja, ki je izšla pri Študentski založbi leta 1998, delo *Vprašanje bolečine* (2005), zbirka *Pisma izkušenega hudiča* (Ognjišče in Mohorjeva družba 1996) ter Zgodbe iz Narnije (Mohorjeva družba 1994-1997, ponatis: Mladinska knjiga 2005-2009). Svojo veliko ljubezen do literature in filozofije je Lewis uspel združiti s svojim

pisateljskim talentom, zato so njegova dela tudi po slogovni plati literatura in filozofska refleksija obenem.

NARNIJA

Zgodbe iz Narnije sestavlja sedem knjig, ki jih je Lewis napisal med leti 1950 in 1956. Najprej je izšla knjiga *Lion, Witch and the Wardrobe* (1950), nato *Princ Caspian* (1951), za njim *Voyage of the Dawn Treader* (1952), potem *The Silver Chair* (1953), *The Horse and His Boy* (1954), *Magician's Nephew* (1955) in *The Last Battle* (1956). V redakciji založbe Harper Collins so bile knjige leta 1994 urejene kronološko, glede na potek zgodbe, v tem vrstnem redu: *Magician's Nephew*, *Lion, Witch and the Wardrobe*, *The Horse and His Boy*, *Princ Caspian*, *Voyage of the Dawn Treader*, *The Silver Chair* in *The Last Battle*. Slovenske prevode smo dobili v letih 1994–1997 pri Mohorjevi družbi, leta 2006 pa je z novimi izdajami začela založba Mladinska knjiga. Naslovi nekaterih knjig pri slovenskih založbah niso poenoteni, tako da pri Mohorjevi družbi beremo knjige *Konj in njegov deček*, *Potovanje jutranje zarje* ter *Poslednji boj*, pri Mladinski knjigi pa *Konj in njegov fantič*, *Potovanje Potepuške zarje* in *Zadnja bitka*. V članku povsod navajam naslove zgodb, ki so izšle pri Mohorjevi družbi.

Narnijo smo bralci spoznali tudi v filmu, saj sta založbi Walden Media in Walt Disney Pictures leta 2005 začeli s snemanjem narnijskih filmov, pod režiserskim vodstvom Andrewa Adamsona. Prvi film, *Lev, čarovnica in omara*, je prišel na filmska platna decembra 2005 in dosegel ogromno gledanost po vsem svetu. Naslednji film – *Princ Kaspijan* – je doživel premiero leta 2008 (nekateri prizore so posneli v našem Posočju), ravnokar pa je v kinodvorane prišel film *Potovanje Potepuške zarje*. Ustvarjalci si želijo posneti filme po vseh sedmih knjigah.

Za lažji vstop v svet Narnije in iskanje religioznih vsebin v zgodbah moramo najprej spoznati vsebino posameznih knjig.

Prva zgodba *Čarovnikov nečak* pripoveduje o stvarjenju Narnije. V svet Narnije s pomočjo čarobnih prstanov po nesreči oziroma po pretkanem namenu t.i. "polčarovnika" Andreja prideta njegov nečak Digory in njegova prijateljica Poli. Otroka se sprva znajdetata v gozdu med svetovi, nato v propadajočem svetu Charn, kjer zbudita spečo in zlobno čarovnico Jadis ter jo nehote pripeljeta v naš svet. Po pripetljajih v Londonu se Poli, Digory, stric Andrej, Jadis in londonski konjušnik s svojim konjem znajdejo v Narniji ravno v času njenega nastanka. Govoreči lev Aslan, ki kraljuje Narniji, namreč s pesmijo priklič v življenje vsa bitja, izmed vseh živali določi govoreče ter za kralja postavi konjušnika Fijakca in njegovo ženo Heleno. Fant Digory, ki je v ta svet pripeljal zlobno čarovnico (ki je, takoj ko je ugledala Aslana, zbežala v gorovje), mora po Aslanovem naročilu škodo tudi popraviti. S krilatim konjem potuje v vrt, kjer raste drevo življenja. Tam mora premagati skušnjava zlobne čarovnice in se držati Aslanovega naročila, naj sad drevesa, jabolko, prinese njemu. Na koncu so ljudje (razen novega kralja in kraljice) poslani nazaj v svoj svet, Digory pa dobi jabolko življenja, ki doma ozdravi njegovo na smrt bolno mamo. Digory ostanke jabolka kasneje posadi na domačem vrtu, na katerem z leti zraste "polnarnijsko" drevo. Ko Digory postane star in učen mož, da iz lesa te jablane stesati omaro. Prav skozi to omaro vstopijo v drugi knjigi *Lev, čarovnica in omara* štirje otroci iz Londona, Peter, Suzana, Edmund in Lucija. Narniji v večnem ledu in snegu vlada hudobna čarovnica, ki pa se boji prerokbe: "Ko Adamova kri in Adamov rod v Cair Paravelu zasedla bo tron, za vedno izginilo zlo bo od tod" (Lewis 1994, 61). Prav zato so štirje otroci poklicani v Narnijo. Ko Edmund postane izdajalec, ker ga je premamila čarovnica, ga ostali trije otroci želijo rešiti. Ta čas pride v Narnijo Aslan in ledena dežela se počasi taja, obišče jo celo Božiček, ki ga ves čas čarovničine vladavine ni bilo. Ko je Edmund spet na varnem, čarovnica zahteva njegovo kri, saj stara prerokba pravi,

da vsak izdajalec pripada njej. Aslan ga odkupi s svojo nadomestno žrtvijo in pusti, da ga čarovnica na kamniti mizi ubije. Druga prerokba namreč pravi, da je izdajalec rešen le z nadomestno žrtvijo nedolžnega. Aslan je po smrti obujen in v boju premaga zlobno čarovnico, otroci pa postanejo narnijski kralji in kraljice.

Knjiga *Konj in njegov deček* dogajanje preseli severno od Narnije, v Kalormen. Deček Šasta, ki živi pri revnem ribiču v skrbništvu, vse življenje sanja o Narniji, čeprav je ne pozna. Ko izve, da ribič ni njegov oče in da ga je kot malčka našel v čolnu, si želi na sever, ker čuti, da so tam njegove korenine. Nekega večera spozna Narnijca, govorečega konja Brija, ki je prav tako suženj v Kalormenu, in skupaj pobegneta pred Brijevim gospodarjem, ki želi Šasta kupiti za sužnja. V pustolovščinah na poti spoznata kalormensko deklico Aravis in govorečo kobilo Hvino, ki sta prav tako na begu v Narnijo. Skupaj prispejo do Narnije in jo pravočasno opozorijo pred napadom sovražnikov. Tako je izpolnjena prerokba, da bo deček rešil Pradeželo. Šasta je namreč v resnici Kor, sin pradeželanskega kralja Luna.

Kot v vsaki zgodovini tudi v zgodovini Narnije pridejo temni časi. Četrta knjiga *Princ Kaspijan* namreč opisuje čas, ko je t. i. stara Narnija pozabljena, zgodbe o Aslanu veljajo za legendo, Narniji pa vladajo ljudje, Telmarinci, ki so prišli vanjo in jo zavzeli. Mladenič Kaspijan, ki je zakoniti naslednik prestola, zbeži iz gradu, saj mu njegov stric, ki nezakonito vlada (Kaspijan je namreč sirota), grozi s smrtjo, ker želi svojega sina za naslednika. Zgodba opisuje Kaspijanov boj za staro Narnijo, pri katerem mu pomagajo nekdanja kralja in kraljici Peter, Edmund, Suzana in Lucija, ki jih iz Anglije z čarobnim rogom prikličje Kaspijan. Čas v Narniji poteka čisto drugače, tako da je v svetu otrok minilo le leto, odkar so bili v Narniji, tu pa se je obrnilo že več stoletij. V boju za staro Narnijo je seveda na njihovi strani tudi Aslan in dežela je rešena. Otroka Peter in Suzana sta tako zadnjič v Narniji, saj sta za povratek že prevelika, kot jima to pove Aslan.

V zgodbi *Potovanje jutranje zarje* se v Narnijo vrneto Edmund in Lucija ter njun bratranec Evstahij skozi čarobno sliko, ki prikazuje narnijsko ladjo. Tako se znajdejo na ladji kralja Kaspijana, ki potuje po otokih, ker išče očetove prijatelje lorde, ki jih je izgnal Kaspijanov zlobni stric Miraz v prejšnji zgodbi. Želja posadke pa je tudi jadрати na skrajni rob sveta, saj naj bi bila po pripovedovanju tam Aslanova dežela. Po različnih dogodivščinah na otokih res prispejo na skrajni rob sveta, kjer srečajo Aslana. Otroci so poslani nazaj v svoj svet, k Aslanu pa gre mišek Repicvil, ki se mu s tem izpolni njegova srčna želja. Aslan napove Luciji in Edmundu, da se nikoli več ne bosta vrnila v Narnijo, temveč ga morata (Aslana namreč) najti v svojem lastnem svetu.

Evstahij se v Narnijo vrne v naslednji zgodbi *Srebrni stol*, skupaj s svojo prijateljico Julijo. Ta v Narniji od Aslana dobi štiri znamenja, ki jih morata z Evstahijem uporabiti pri svoji nalogi. V Narnijo sta namreč poklicana, da najdeta princa Rilijana, sina ostarelega kralja Kaspijana, ki je izginil neznano kam. Nalogo uspešno opravita in rešita princa iz krempljev zlobne čarovnice, t. i. gospe zelene obleke, ki se pojavlja tudi v podobi kače.

V zadnji narnijski zgodbi *Poslednji boj* se Julija in Evstahij vrneto, da bi pomagala poslednjemu narnijskemu kralju Tirijan, saj je Narnija zopet v veliki nevarnosti. Zavzeli so jo sovražniki iz Kalormena, zasužnjili narnijske govoreče živali in zmedli ljudstvo z lažnivimi govoricami o Aslanu. To težko situacijo rešijo kralj in otroka ter peščica zvestih kralju, ki še verjame v pravega Aslana. Ta pride na koncu sodit ljudstvo in priče smo koncu Narnije in stvarjenju nove. Tam prebivajo vsi otroci in Narnijci, ki so zaznamovali zgodovino Narnije, o čemer beremo v prejšnjih knjigah.

Ko se je Lewis lotil pisanja za otroke, so mu njegovi založniki sprva to odsvetovali, češ da naj ostane pri "resnih" temah. J. R. R. Tolkien je njegovo prvo knjigo *Lev, čarovnica in omara* zelo kritiziral zaradi množice domišljajskih elementov, ki so si, po njegovem mnenju, med seboj navzkrižni (Božiček, zlobna čarovnica,

govoreče živali, otroci) (Martin 2003). Lewis si je prav tako sposodil teme iz grške in rimske mitologije ter iz izročila britanskih in irskih zgodb (Wikipedia 2007, C. S. Lewis).

KRŠČANSTVO V PRAVLJICI?

Lewis sprva ni imel namena napisati zbirke več knjig, kot se tega včasih lotevajo drugi pisatelji (na primer J. K. Rowling in njene zgodbe o Harryju Potterju). Kot je sam rekel, so se mu najprej v glavi porodile slike, ki jih je želel spraviti v dobro zgodbo. Ena prvih je bila podoba mitološkega favna z rdečim šalom, ki nosi pakete po zasneženem gozdu ... Ideja o otrocih, ki so med vojno poslani na varno iz Londona na podeželje, ni izmišljena, saj je Lewis med drugo svetovno vojno v svoji hiši dejansko gostil otroke, ki so bili evakuirani iz Londona. Preden je začel pisati prvo knjigo, pa naj bi veliko sanjal o levih. Lewis sprva tudi ni želel napisati zgodbe s krščanskim ozadjem in paralelami, ampak so se te, kot je sam rekel, ob pisanju pojavile same od sebe. Zgodbe nam namreč dajejo domišljjski odgovor na vprašanje: "Kakšen bi bil Kristus, če bi res obstajal svet Narnija? Kako bi bilo tam videti njegovo odrešitjsko delo?" Po Lewisovih besedah so vse narnijske zgodbe zgodbe o Kristusu. Kot je v našem svetu ljudi Bog postal človek, bi v domišljjski Narniji, kjer prebivajo živali, postal žival. Izbiro leva Lewis utemeljuje s svojimi sanjami ter s tem, da je v Knjigi razodetja (Raz 5,5) Jezus imenovan lev iz Judovega rodu (Ford 2005, 6). Večina bralcev takoj zazna, da je v Narniji nekaj krščanskega. Vendar je pisatelj s temi zgodbami želel nekaj več kot le preoblikovati pomembne krščanske vsebine v prijetno zgodbico za otroke in jih s tem narediti zanje dostopnejše in privlačnejše. Kar je želel pri bralcu doseči, je naučiti ga živeti polnejše krščanstvo (Ford 2005, 9). Lewis sam je namreč videl zgodbo kot povezovalko dveh mostov: razmišljanja in doživljanja oziroma abstraktnega in konkretnega. Vsaka zgodba namreč bralcu ponudi oboje. Kot kristjan je opazal, da ljudje

sicer živijo svoje krščanstvo, vendar le v nekem abstraktnem doživljanju. Razmišljajo, a ne doživijo (Ford 2005, 13). V Zgodbah iz Narnije je želel ponuditi bralcem, še posebej otrokom, ravno to: spontano začutiti duha krščanstva v konkretnem življenju domišljjskih likov, brez vnaprejšnjega poznavanja verskih resnic in dejstev. Ta razmislek pride naknadno, po spontanem čutenju ob prvem branju ali pa ob prvem ogledu filma, kar domišljjska zgodba omogoča. Ob tem velja omeniti, da je bil Lewis strogo proti temu, da bi se po njegovih zgodbah posnelo filme. Filmi namreč oropajo gledalca pristnih domišljjskih podob, ki si jih ustvari ob branju in s tem zgodbo vedno osiromašijo. To se vidi tudi v zadnjih filmih o Narniji, ki ponekod želijo biti preveč spektakelski in akcijski s pridihom hollywoodskih romanc, kar premika fokus gledalca stran od tega, kar si je zamislil pisatelj.

Vsaka pravljica izraža neko željo, hrepenenje, ki je v človeku. Slednje pa izrazi s simboli in podobami. Ni naključje, da vsi lepi principi in princeze iz pravljic živijo srečno do konca svojih dni. Te podobe so sicer lahko tudi negativne (zlobne mačeha, čarovnice, zmaji ipd.), vendar črpajo iz zakladnice človekovega nezavednega, zavedenega, iz globin njegove psihe, želja, kolektivnega spomina ali kakorkoli že to imenujemo.

Sveti Avguštin v svoji teologiji molitev razume v smislu želje. Bog namreč ve, kaj človek potrebuje, ko ga ta v molitvi prosi. Zato želi, da človek s pomočjo molitve sam v sebi razčisti, kaj si želi, da bo tako postal pripravljen na sprejem Božjih darov. Tako je moč razumeti besede apostola Pavla, ko pravi: "Neprenehoma molite" (1 Tes 5,16). Lewis v eni svojih knjig o molitvi (Pisma Malcolmmu 1964) pojmuje molitev kot odkritje človekovih želja pred Bogom. In Zgodbe iz Narnije pomagajo kristjanu želeči si Boga in živeti polnejše krščanstvo (Ford 2005, 15). Ob tem razmišljanju se pojavi vprašanje, ali so Zgodbe iz Narnije alegorija krščanstva, torej prikaz abstraktnega v konkretni obliki. Na to nam da odgovor

avtor sam, saj je v pismu gospe Hook leta 1958 zapisal, da bi bil Aslan alegorična figura le v primeru, ko bi predstavljal Boga. V resnici pa je samo domišljjski odgovor na vprašanje, kakšen bi bil Kristus, če bi res obstajal svet Narnija. To potrjuje besede Aslana, ko pravi Luciji (ko si z Edmundom želita ostati pri njem) ob njenem odhodu nazaj v Anglijo: "Toda tam se imenujem drugače. Moraš se naučiti, da me boš spoznala po tistem imenu. Ravno v tem je razlog, da ste prišli v Narnijo: ker ste me do neke mere spoznali tukaj, me boste lažje spoznali tam." (Lewis 1997, 175.) Aslan torej ni alegorija Kristusa, ampak literarni domišljjski lik, ki predstavlja utelešenje Kristusa v drugem telesu, v drugem svetu, z drugim imenom. Ne v smislu alegorije, saj, kot bomo videli v nadaljevanju, Aslan ni popolnoma podoben Kristusu. Če pogledamo krščanske teme teh sedmih knjig v tematskem zaporedju, si sledijo takole:

1. stvarjenje in vstop zla, 2. križanje in vstajenje, 3. obnova prave vere po odpadcu, 4. Božji klic in spreobrnjenje poganov, 5. duhovno življenje, 6. vojna s silami teme, 7. Antikrist, poslednja sodba in konec sveta (Ford 2005, 6).

Bralcu, ki se prepusti zgodbi, iz nje najmočnejše izstopa lik stvaritelja Narnije in njenega vladarja leva Aslana oziroma njegova smrt in vstajenje. To je za večino nekakšna vstopna točka za nadaljnje razmišljanje. Zato si bomo podrobno pogledali lik Aslana in njegove morebitne podobnosti z Jezusom Kristusom.

ASLAN - KRISTUS

Aslan je glavni akter Narnije. Je njen stvarnik, odrešitelj, prenovitelj, sodnik, ... Njegovo ime izhaja iz turškega jezika in pomeni lev. Aslan je namreč orjaški lev, "gozdni vladar in sin Čezmorskega vladarja" (Lewis 1994, 60). O tem vladarju sicer ne vemo nič, saj ga Lewis nikoli ne opiše. Je skrivnosten lik, Aslanov oče, ki prebiva preko morja, v tako imenovani Aslanovi deželi, od koder Aslan pride v Narnijo in kamor pridejo

vsi njemu zvesti ob koncu časa. Kot je rekel Lewis, je glavno sporočilno ozadje Zgodbe Kristus sam. Kot se je Bog za nas učlovečil, v domišljjski Narniji, kjer prebivajo živali, postane žival. Aslan v ljudeh in živalih vzbuja *tremendum et fascinosum*. Tisti, ki so čistega srca, ob njem čutijo toplino, veselje in mir, medtem ko v ostalih vzbuja grozo in strah.

V zgodbah najdemo veliko podobnosti med Aslanom s Kristusom, pa tudi veliko razlik. Aslan namreč ni alegorija Kristusa, ampak zgolj domišljjska podoba odrešitelja in pomočnika v izmišljenem svetu Narnije, za katero pa se je pisatelj navdihoval v kristologiji. Njegovo pisanje v veliki meri izhaja tudi iz njegove globoke osebne vere.

Lewis je za časa svojega življenja dobil veliko vprašanj otrok, pa tudi staršev, kako naj si pravzaprav predstavljajo Aslana in kaj naj bi to pomenilo za njihovo vero. Zares so namreč vzeli stavek, naj Aslana najdejo v svojem svetu. Lewis je neki deklici v odgovor napisal: "Želim, da sama najdeš Aslanovo ime v našem svetu: Ali obstaja nekdo, ki pride na božič, ki je rekel, da je sin Velikega cesarja, ki je šel v smrt zaradi krivde nekoga drugega, ki je vstal od mrtvih, ki se včasih pojavlja v podobi jagnjeta? Res ne veš njegovega imena? Pomisli in ga najdi!" (Ford 2005, 4.) Neka zaskrbljena mama je Lewisu pisala, da njen sin bolj časti Aslana kot Kristusa. Lewis je dečku odgovoril, da s tem, ko ljubi Aslana, pravzaprav ljubi Jezusa. Aslana namreč časti in ljubi zaradi stvari, ki jih je za nas pravzaprav storil Jezus. Zanimivo dejstvo je, da je Lewis tudi veliko molil za svoje bralce, saj je zapustil veliko svojih napisanih molitev (Ford 2005, 59).

Aslan gre v knjigi Lev, čarovnica in omara v smrt namesto dečka Edmunda, ki ga je izdal. V tem njegovem trpljenju, smrti in vstajenju najdemo največ paralel s Kristusom. Vsak izdajalec v Narniji pripada čarovnici Jadis, ki uteleša zlo, to pa lahko prelomi le prostovoljna žrtev nedolžnega. Aslan je torej kakor Kristus "bil izročen v smrt zaradi naših prestopkov in je bil obujen zaradi našega opravičenja" (Rim 4,25). Edmund in nasploh

vsi otroci, ki pridejo v Narnijo, so imenovani Adamovi sinovi in Evine hčere. S tem je torej še bolj poudarjen vidik odrešenja človeka oziroma njegov greh. Aslanova pot k žrtveni kamniti mizi je enaka kot Jezusov križev pot. Tudi Aslan je namreč "kakor jagnje, ki ga peljejo v zakol, in kakor ovca, ki umolkne pred tistimi, ki jo strižejo" (Iz 53,7b), ponižan, zasramovan in razvrednoten do konca, brez grive, zaradi katere leva v živalskem svetu imenujemo kralj živali. Kralj, ki je navidez izgubil svojo kraljevskost, a ravno v tem je njegova moč, saj s tem premaga zlo in postane kralj za vedno. Ob poti ga zasmehuje in prezira drhal. Ko ga zgrabijo, je ura teme: "Kakor nad razbojnika ste prišli z meči in koli. Dan na dan sem bil med vami v templju in niste vzdignili rok nad mene. Toda to je vaša ura in oblast teme." (Lk 22,52-53.) Tako kot je Jezus slečen, je Aslan obrit. Satan, ki ga predstavlja čarovnica, skuša Aslana: "Norec, si mar mislil, da boš s tem rešil človeškega izdajalca?" (Lewis 1994, 109). Aslan je položen na kamnito mizo in tam umorjen, kar simbolizira oltarno daritev. Prvi priči njegove smrti in vstajenja sta deklici Lucija in Suzana. Prizor je podoben, kot beremo v Matejevem evangeliju o prihodu dveh žena h grobu, o potresu in močni svetlobi (Mt 28,1-6). V narnijskem vstajenskem jutru sta ob Aslanu deklici, ki začitita močan potres, vidita prelom kamnite mize na dvoje in močno svetlobo ter seveda vstalega Aslana. Vendar pa Aslan ni prišel v Narnijo zato, da bi jo odrešil. Beremo namreč, da je bil že njen stvarnik, ki ji je z duhom, s pesmijo in z besedo dal življenje (kot Bog stvarnik v 1 Mz 1,1-31). Ničesar ne zvemo o njegovem rojstvu, le o njegovih prihodih ob različnih časih narnijske zgodovine. Ko je vsa Narnija pod zlobnim vplivom ledene čarovnice, ki jo je uklenila v večni sneg in led, Narnijci hrepenijo po toploti, miru in odrešenju, tako kot starozavezno ljudstvo po Mesiju (Iz 2,1-5). Ta napoved novih časov je povzeta v starem stihu narnijskega izročila, ki ga otrokom pove bobrovka: "Zlo bo spet dobro, ko prikaže se Aslan, ko on zarenči, preide gorje,

ko gobec odpre, še zima bo stran, ko grivo otrese, pomlad se prične" (Lewis 1994, 60). In ko njegova noga res stopi v Narnijo, se sneg in led počasi talita. Da bi otrokom predstavil to težko stanje uklenjenosti (človekove grešnosti, v katero je stopil Kristus), se Lewis poleg podobe večnega mraza posluži tudi podobe odsotnosti Božička (božiča). S tem je hotel otrokom pomagati doživeti stanje brez veselja in obdarovanosti, hkrati pa jim pomagati najti Jezusa v resničnem svetu. Aslanov prihod v Narnijo se namreč sklada s prihodom Božička, s tem pa naj bi otroci lažje naredili vzporednice Jezusom, čigar prihoda se spominjamo na božič oziroma takrat, ko otroke obišče Božiček (Ford 2005, 4). Kristusovo učlovečenje se je v bistvu zgodilo zaradi odrešenja človeštva na križu. Privzeti si človeško podobo v Božjem Sinu je pomenilo vzeti nase človekovo konkretno usodo z vsemi bolečinami, smrtjo, ... Tertulijan pravi, da je Kristus sprejel rojstvo zato, da bi mogel umreti (Balthasar 1997, 26). Čeprav je Aslan imenovan sin Prekomorskega cesarja (preko morja leži tudi t. i. Aslanova dežela), nikjer ni zaslediti njegovega odnosa z očetom. V tem je bistvena razlika s Kristusom, saj v Narniji ni trinitarnega vidika.

Aslanov dih, s katerim obuja okamenela bitja, se lahko sicer razume kot podoba Svetega Duha, ki oživlja, Aslanov oče pa kot Bog Oče, vendar v vseh ključnih dogodkih v Narniji nastopa le Aslan sam (stvarjenje, smrt, vstajenje, novo stvarjenje, ...). Lahko bi sicer rekli, da je v Aslanu vedno navzoča Sveta Trojica v podobi ostalih dveh oseb, vendar Lewis tega vidika nikjer ne razvije. Zgodbe iz Narnije kljub vsemu ostajajo v prvi vrsti otroška literatura.

Vstali Aslan gre takoj po vstajenju v preddverje čarovničinega gradu, kjer so ujetniki, zamrznjeni zaradi njenega uroka, kakor je šel Kristus v predpeklo in iz njega osvobodil pravične (KKC 1993, 180). S tem je dokončno premagal zlobno čarovnico, podobo satana, "ki je imel smrtonosno oblast" (Heb 2,14). V zadnji bitki pomaga Petru in Edmundu, ki se bojujeta s čarovničino vojsko,

zadnji udarec zlobni kraljici pa zada sam Aslan. Po tem se Aslan umakne za določen čas in svoje kraljevanje prepusti Adamovima sinovoma in Evinima hčerkama. Za najvišjega kralja imenuje Petra, ki pa se ne čuti vrednega te naloge. Po imenu in obnašanju gre torej za paralelo s prvakom apostolov, ki mu Jezus zaupa ključne svojega kraljestva (Mt 16,18-19). Obenem pa Aslan napove svoj vnovični prihod, skupaj z zagotovitvijo, da bo ves čas z njimi (kot Jezus v Mt 28,20). Zgodbe ves čas poudarjajo, da Aslan ni ukročen lev, da pride in gre in da bitja ne morejo vplivati na njegov prihod. Vendar pa v mislih ostajajo vedno povezani z njim. Pojavi se tudi v podobi jagnjeta (Lewis 1997, 172) kot Kristus v Knjigi razodetja. Otrokom pove, da zanje vodijo vrata v njegovo deželo (nebesa) iz njihovega lastnega sveta (Lewis 1997, 174). On pa je veliki Graditelj mostov (Pontifex Maximus), ki povezuje prepad med življenjem in smrtjo, med našim svetom in Narnijo (Ford 2005, 71). Aslan, tako kot Jezus, obuja od mrtvih in tudi joka, ko žaluje za kraljem Kaspijanom (kot Jezus za Lazarjem v Jn 11,35).

TEOLOGIJA ZA OTROKE

Zgodbe iz Narnije nas učijo, da je pravljicarstvo še vedno čudovito sredstvo za moralno in duhovno vzgojo otroka. Pokažejo nam celo, da je mogoče v žanr pravljice spraviti krščansko oznanilo. Teolog Branko Cestnik to Lewisovo delo označuje za prvacato teologijo za otroke oziroma ga poimenuje "kristologija za telebane" (Cestnik 2006).

Dejstvo je, da imajo vse zgodbe biblično konotacijo, vendar niso bile napisane z namenom strukturirane kateheze. Današnjemu sekulariziranemu svetu se pogosto zdijo preveč krščanske, strogo doslednim vernikom pa morda celo premalo (ob dejstvu, da na primer Aslan ni popoln posnetek Kristusa). Ker je Lewis pisal zgodbe, kakršne bi si želel brati kot otrok, so pisane najprej za otroke z versko izkušnjo, podobno njegovi. Kot deček je namreč versko vzgojo doživel kot omejeno

in zato hlo, zato je s temi fantazijskimi zgodbami želel zbuditi v mladih bralcih razum, domišljijo in čustva, da bi lažje razumeli in začutili duhovni svet (Kopp 2008). Želel je, da bi ob branju najprej doživeli izkušnjo, kaj pravzaprav pomenijo krščanska dejstva za konkretno življenje, in šele zatem postali pozorni na njihov pomen (Ford 2005, 13). Prav s to nevsiljivo vpetostjo krščanskega sporočila v pravljico zgodbo so knjige pravzaprav univerzalno branje, ne glede na versko prepričanje bralca. "V bistvu gre za "inkulturacijo" evangeljskega sporočila v pravljичni svet, to pa je na neki način svet vseh nas" (Špelič 2003).

Ena izmed razlagalcev zgodb iz Narnije, profesorica Doris T. Myers, v svojem eseju *The complete Anglican: Spiritual Style in the Chronicles of Narnia* izpostavlja Lewisa kot anglikanskega teologa, saj vidi v krščanskem ozadju zgodb pedagoško postopno uvajanje otrok v krščanski način življenja anglikanske Cerkve. Če namreč pogledamo zgodbe v vrstnem redu izhajanja, lahko v njih zasledimo spodbude za različne etape človeškega življenja. Tako prva knjiga *Lev, čarovnica in omara* predstavi krščanstvo na najosnovnejši ravni. Prvi stik otrok s Cerkvijo pride preko dveh največjih praznikov, in ravno to občutje veje iz te zgodbe. Ko se Aslan namreč prvič pojavi, nastopi božič, ko reši zamrznjeno Narnijo zla, pa nastopi velika noč. Na naslednji stopnji vere otrok spoznava Novo in Staro zavezo ter s tem preteklost in sedanjost verske zgodovine. Pojavijo se dvomi o resničnosti napisanega, vprašanja tradicije in lastnih odločitev, skratka občutje, ki veje iz zgodbe *Princ Kaspijan*. Po tem osebnem iskanju pomena vere se v naslednjem obdobju pojavi vprašanje skupnosti - kje in kako živeti kot član skupnosti. Potovanje jutranje zarje se dogaja na ladji, ki lahko predstavlja potujočo Cerkev. Naslednji objavljeni zgodbi *Srebrni stol* ter *Konj in njegov deček* postavljata v ospredje versko življenje mladih odraslih, ki morajo v konkretnem življenju znati živeti po Božji previdnosti ter se naučiti tudi samo-obladovanja. V zreli odrasli dobi se človek

sooča z vzgojo lastnih otrok in s staranjem svojih staršev. Čarovnikov nečak naj bi kot zgled odraslih kristjanov predstavil tako imenovane prve starše Narnije, kralja Franka in kraljico Heleno, ki preko svojih omejitev, vsakodnevnih dolžnosti, dvomov in slabosti prideta do pravega odnosa z Aslanom. Lewis torej v svojem pisanju Narnije izhaja iz svoje lastne duhovne poti in vzgoje (Myers v Ford 2005, 473-488).

S pomočjo vzgojiteljev so otroci ob branju teh zgodb lahko deležni konkretne verske vzgoje. Knjiga *Following Aslan s podnaslovom "Book of devotion for children based upon The Chronicles of Narnia by C.S. Lewis"* na primer ponuja staršem in katehetom prav to. Ob razlagi posamičnih dogodkov zgodb avtorica dela vzporednice s krščanskim sporočilom v preprostem jeziku otrok. Za tem ponudi še molitve in konkretne sklepe za krščansko življenje otrok (McIntosh 2006).

Poleg krščanskega sporočila o odrešilnem Kristusovem delu Zgodbe iz Narnije tudi moralno vzgajajo. Lewis v svojem delu *Mere Christianity* pravi, da je naloga vsakega moralnega učitelja vračati ljudi k starim, preprostim načelom, na katera bi mnogi raje pozabili (Lewis 1992, 82). Nič čudnega torej, da ima Narnija krščansko ozadje, s katerim želi nagovoriti pravzaprav bralce vseh starosti. "Večina velikih fantazijskih zgodb in pravljič ni bila napisanih za otroke, ampak

za vsakogar, ne glede na starost. Knjiga, ki ne spodbudi mladega bralca, da jo bere pogosto tudi v odraslosti, ni zares dobra." (Kopp 2008.) V tem Lewisovem pogledu na literaturo vidimo, da mu je z narnijskimi pripovedmi uspelo prav slednje.

VIRI IN LITERATURA

- Balthasar, Hans von Urs. 1997. Teologija tridnevja. Celje: MD.
- Cestnik, Branko. 2006. Harry Potter in pop kulture kelih. Družina 2006, št. 3. <http://www.druzina.net/ICD/spletnastran.nsf/al1/249B807CD159FBCBC12570F30048A5DC?OpenDocument> (pridobljeno 13. marca 2008).
- Ford, Paul F. 2005. Companion to Narnia: A Complete Guide to Magical World of C. S. Lewis's The Chronicles of Narnia – revised edition. New York: HarperCollins Publishers.
- Katekizem katoliške Cerkve. 1993. Ljubljana: Slovenska škofovska konferenca.
- Kopp, David in Heather. 2007. A Narnia of Biblical Proportions Questions and answers about Narnia for Christian parents. http://www.beliefnet.com/story/178/story_17858_1.html (pridobljeno 17. marca 2008).
- Lewis, Clive Staples. 1992. Zakaj Bog. Ljubljana: Ganeš.
- Lewis, Clive Staples. 1994. Zgodbe iz Narnije: Lev, čarovnica in omara. Celje: MD.
- Lewis, Clive Staples. 1997. Zgodbe iz Narnije: Potovanje jutranje zarje. Celje: MD.
- Martin, Paul. 2003. Narniafans. <http://www.narniafans.com/cslewis.php> (pridobljeno 28. novembra 2007).
- McIntosh, Kenneth. 2006. Following Aslan; Book of devotion for children based upon The Chronicles of Narnia by C.S. Lewis. <http://www.anamcharabooks.com/> (pridobljeno 29. marca 2008).
- Špelič, Miran. 2006. Kje je meja? Družina 2006, št. 3. <http://www.druzina.net/ICD/spletnastran.nsf/all/82A96F5FC338449BC12570F30047E912?OpenDocument> (pridobljeno 13. marca 2008).
- Wikipedija [spletna enciklopedija]. 2007. http://en.wikipedia.org/wiki/C._S._Lewis (pridobljeno 28. novembra 2007).